

ARAB TILIDA ANIQLIK VA NOANIQLIK KATEGORIYASI

Ismoilov Amirulloxon Mamasid o'g'li

O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

Sharq filologiyasi fakulteti

Arab tili yo'nalishi 1-bosqich talabasi

amirulloxonismoilov11@gmail.com

Umurzakova Oygul Umarovna

Ilmiy rahbar: O'zDJTU Arab tili tarjima nazariyasi

va amaliyoti kafedrasini o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqola arab tilida aniqlik va noaniqlik kategoriyasini tahlil qiladi. Unda maqollarning ishlatilishi, aniqlovchi va noaniqlovchi birliklarning funksiyalari va ular til tizimidagi o'rni ko'rib chiqilgan. Shuningdek, maqolada arab tilining sintaktik va semantik xususiyatlari, aniqlik va noaniqlikning boshqa tillar bilan qiyosiy tahlili, hamda ularning arab tilidagi mantiqiy va uslubiy ahamiyati tahlil etilgan.

Kalit so'zlar va iboralar: arab tili, aniq holat, noaniq holat, “*Alif*” artikli, tanvin.

Аннотация. В данной статье рассматривается категория определенности и неопределенности в арабском языке. Изучается использование артиклей, функции определенных и неопределенных единиц и их место в системе языка. Также в статье анализируются синтаксические и семантические особенности арабского языка, проводится сравнительный анализ категории определенности и неопределенности с другими языками, а также подчеркивается их логическая и стилистическая значимость в арабском языке.

Ключевые слова и выражения: арабский язык, определенная форма, неопределенная форма, артикль «*Alif*», танвин.

Annotation. This article analyzes the category of definiteness and indefiniteness in the Arabic language. It examines the use of articles, the functions of definite and indefinite units, and their role within the language system. Additionally, the article explores the syntactic and semantic features of Arabic, provides a comparative analysis of definiteness and indefiniteness with other languages, and highlights their logical and stylistic significance in Arabic.

Keywords and phrases: Arabic language, definite form, indefinite form, “*Alif*” article, tanween.

Arab tili boy va murakkab til tizimi bo'lib, unda aniqlik va noaniqlik kategoriyalari muhim rol o'ynaydi. Ushbu kategoriyalar nafaqat nutqning aniqligi va izchilligini ta'minlaydi, balki arab tilidagi semantik nozikliklarni ham aks ettiradi. Maqolada ushbu kategoriyalarni tahlil qilish orqali arab tilining uslubiy va grammatik xususiyatlarini ochib berish maqsad qilingan.

1. Arab tilida aniqlik

Arab tilida aniqlik otning o'ziga xosligini bildiradi. Aniq ot so'zlovchi va tinglovchiga ma'lum bo'lgan ma'lum bir shaxsni bildiruvchi otdir. Arab tilida aniqlikni ifodalashning bir necha usullari mavjud.

ANIQ HOLATDAGI SO'ZLAR

1. Al artikli qo'shilib kelgan ismlar: *الْمَدْرَسَةُ – التَّلْمِيذُ – الْوَلَدُ – الْأُمُّ*
2. Atoqli otlar: a) tanvin bilan tugagan kishi nomlari: *Muhammad – مُحَمَّدٌ, Salim – سَلِيمٌ, Nuh – نُوحٌ, Xolid – خَالِدٌ, Ali – عَلِيٌّ, Said – سَعِيدٌ, Abbas – عَبَّاسٌ*
b) tanvin bilan tugamaygan kishi nomlari: *Ahmad – أَحْمَدُ, Yusuf – يُوسُفُ, Ibrohim – إِبْرَاهِيمُ, Zaynab – زَيْنَبُ, Fotima – فَاطِمَةُ, Xadicha – خَدِيجَةُ, Omina – أَمِينَةُ*
c) tanvin olmaydigan geografik nomlar: *Misr – مِصْرُ, Makka – مَكَّةُ, Toshkent – طَشْقَنْدُ, Damashq – دِمَشْقُ, Bag'dod – بَغْدَادُ, Tunis – تُونِسُ*
3. Kishilik olmoshi: *أَنَا – أَنْتَ – أَنْتِ – هُوَ – هِيَ – أَنْتُمَا – هُمَا – نَحْنُ – أَنْتُمْ – أَنْتُنَّ – هُمْ – هُنَّ*
4. Ko'rsatkich olmoshi: *هَذَا – هَذِهِ – هَذَانُ – هَاتَانِ – هُوَ لَاءَ – ذَلِكَ – تِلْكَ – ذَلِكَ – أُولَئِكَ*
6. Qaratqich-qaralmish shaklidagi (izofa) birikmasining 1-bo'lagi:
طَالِبُ الْجَامِعَةِ – كِتَابُ الطَّالِبِ, universitet talabasi – talabaning kitobi

2. Arab tilida noaniqlik

Noaniqlik esa tinglovchiga xos yoki ma'lum bo'lmagan otlarni bildiradi. Noaniq otlar bir necha usul bilan kiritilishi mumkin:

- Aniqlovchining yo'qligi:
- "Al" artikli bo'lmagan ot noaniq hisoblanadi. Misol:
مكتب – "bir stol" (noaniq).
- noaniq olmoshlar: arab tilida ham noaniqlikni bildiruvchi olmoshlar to'plami mavjud. Misol:
بعض – "ba'zi" so'zi ko'plikda noaniq miqdorni bildiradi.
- sonlar: sanalmishsiz kelgan sonlar noaniqlikni bildirib, sanalmishlari bilan kelgandagina nechta kim yoki nima ekanligiga aniqlik kiritiladi. Misol:
ثلاثة كتب – "uchta kitob"

3. Grammatik ta'sirlar

Arab tilidagi aniq va noaniq otlar o'rtasidagi farq bir qancha grammatik ma'nolarga ega:

- Sifatlar o'zlari o'zgartirgan otlar bilan aniqlikda kelishib olishlari kerak. Misol:
*جميل كتاب – (noaniq) chiroyli kitob
الجميل الكتاب – (aniq) chiroyli kitob*

Son va jins

- Aniq va noaniq otlar jins (erkak yoki ayol) va son (birlik yoki ko'plik) qoidalariga amal qilib, sifat kelishigiga ham ta'sir qiladi.
- Arab tilida aniqlik va noaniqlik kategoriyalari sintaksisda jumlaning tuzilishi va grammatik ma'nosini belgilaydi. Aniqlik ko'pincha ega yoki aniqlangan qo'shimcha sifatida ishlatiladi, noaniqlik esa ko'pincha yangi ma'lumotni kiritish uchun xizmat qiladi.

Arab tilida aniqlik va noaniqlik tushunchalari muhim ahamiyatga ega. Bu tushunchalar orqali so'zlarning qanday ishlatilishini, ularning ma'nosini va grammatik

tuzilishini yaxshiroq tushunish mumkin. Aniqlikni bildiruvchi elementlarni bilish, arab tilida muloqotni yanada samarali qiladi. Noaniq nomlarni ishlatish esa ifodalarni boyitadi va muloqotda yangi ma'lumotlarni kiritishga imkon beradi.

Arab tilidagi aniqlik va noaniqlik kategoriyalari tilning boyligi va murakkabligini aks ettiradi. Ushbu kategoriyalar sintaksis va semantikaga ta'sir ko'rsatib, jumlani aniqlik bilan ifodalash va yangi ma'lumotni kiritishda muhim rol o'ynaydi. Shuningdek, ular tilni mantiqiy va uslubiy jihatdan boyitadi. Arab tilining ushbu o'ziga xos jihatlarini chuqur o'rganish orqali nafaqat tilni, balki arabcha madaniyat va tafakkurni ham chuqurroq tushunish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Hasanov M., Abzalova M. Arab tili grammatikasi. O'quv qo'llanma. – Toshkent, 2019.
2. Ibrohimov N., Yusupov M. Arab tili grammatikasi. Darslik. – Toshkent, 2024.
3. www.arabic.uz
4. www.ziyouz.com